

แนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์และพัฒนาซอบังชาวภูไท จังหวัดกาฬสินธุ์ Guidelines for Encourage, Conservation, and Development the Saw-Bang of Phu-tai People, Kalasin Province

พิทยวัฒน์ พันธะศรี

Pittayawat Pantasri

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Corresponding author, E-mail : Tung_rmu@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ของซอบังชาวภูไท จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนา ซอบังชาวภูไท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2557 ผลการวิจัยพบว่า ด้านลักษณะทางกายภาพพบความแตกต่างกัน 2 รูปแบบ คือรูปแบบโบราณคือซอบังไม้ไผ่สองสายและปรับตั้งเสียงของสายซอให้มีระดับเสียงเดียวกัน โดยสายที่หนึ่งหรือสายเอกทำหน้าที่เป็น “สายบรรเลงทำนอง” ส่วนสายที่สองหรือสายรองทำหน้าที่เป็น “สายเสียงประสานยีน” (Drone) และรูปแบบทั่วไปคือจะใช้สายหลักสองสายปรับตั้งเสียงให้มีระดับเสียงห่างกันเป็นคู่สี่ (4th Perfect) บทเพลงที่พบได้แก่ ลายพ่อนเกี่ยวทางนกยูง ลายलोंงของ ลายลำให้พร ด้านบทบาทของซอบังไม้ไผ่ของชาวภูไทนั้นในอดีตจำแนกได้เป็นสองบทบาท คือ บทบาทของซอบังในบริบทเฉพาะกลุ่มบุคคลและบทบาทของซอบังในบริบทเชิงพิธีกรรมแนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์และพัฒนาซอบังชาวภูไท จังหวัดกาฬสินธุ์ คือ 1) ส่งเสริมให้มีการบรรเลงซอบังไม้ไผ่ชาวภูไททุกรูปแบบที่ควรจัดให้มีได้ 2) ส่งเสริมให้คนในชุมชนได้เรียนรู้และตระหนักถึงความสำคัญของซอบัง 3) จัดศูนย์แสดงเครื่องดนตรีเพื่ออนุรักษ์และให้ความรู้แก่บุคคลทั่วไป 4) อนุรักษ์ผลงานของปราชญ์ศิลปินชาวบ้าน บทเพลงภูไท และอนุรักษ์การเล่นต่างๆ ที่ใช้ดนตรีประกอบ 5) ปรับปรุงรูปแบบการบรรเลงให้ทันสมัย และผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมกับวัฒนธรรมเพลงสมัยใหม่ 6) การประยุกต์ใช้อุปกรณ์สมัยใหม่ และ 7) พัฒนาเครื่องดนตรีให้เป็นผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์

คำสำคัญ : ซอบัง ; ชาวภูไท ; การส่งเสริม อนุรักษ์และพัฒนา ; จังหวัดกาฬสินธุ์

ABSTRACT

The purposes of the current study were to investigate 1) knowledge of Isan Bamboo fiddles of Phu Thai, a race in Northeastern Thailand, in Kalasin Province, Thailand in terms of sound system, songs, and role in society and culture and 2) promoting model to conserve and develop the Isan bamboo fiddles of Phu Thai people in the area. The data were collected by document analysis, observation, in-depth interview, and focus group discussion in October 2014.

The results of the study showed that two physical characteristics were found. The ancient characteristic of instrument has two strings tuned to have the similar sound with different functions. The first string functions as melodic player, and the second string functions as the main chorus (Drone). Another playing method was found in general playing style. The artists tunes two strings in different levels of 4th perfect. In terms of songs used in the plays of the Isan fiddles, "FonKeaw Hang Nook Yoong" (Peacock tail), "Long Khong" (Flowing Mekong River), and "Lum Hai Bhorn" (Blessing dance) were found. In terms of social and cultural roles, the instrument played 2 different roles including role on individuals and role in ceremonies and rituals.

In case of promoting, conserving, and developing model for the Phu Thais' bamboo fiddle in Kalasin province, 1) promoting playing of Bamboo Saw to Phuthai people by every method possible, 2) implementing the importance of the instrument and contributing of Isan bamboo fiddle knowledge to the people in the area, 3) establishing of Isan music museum to conserve and educate people the knowledge of the instrument, 4) preserving of the local philosophers' products : Songs and playing methods, 5) improving playing styles to fit the needs of modern markets and the combination of traditional cultures and modern music cultures, 6) integrating of modern instruments, and 7) commercial developing of the instruments were found.

Keywords : Saw-Bang ; Phu-tai people ; Encourage, Conservation ; and Development ; Kalasin Province.

บทนำ

อีสานเป็นพื้นที่ในประเทศไทยที่มีความเป็นดนตรีสูง ความวิจิตรพิสดารซับซ้อนของทำนองเพลงอีสานเป็นเครื่องแสดงออกถึงความเจริญของสังคมในอดีต ความเป็นชาวอีสานมีลักษณะที่โดดเด่นของความเป็นชาวพื้นเมืองในดินแดนชาวสยาม ทั้งนี้ก็เพราะว่าอีสานเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่ใหญ่โตมาก่อนมีผู้คนจำนวนมาก ทำนองเพลงอีสานมีความซับซ้อนและดนตรีที่บรรเลงประกอบก็มีความวิจิตรพิสดาร [1] โดยในจำนวนกลุ่มชนที่อาศัยในภาคอีสานนี้กลุ่มผู้ไท หรือ ภูไท เป็นกลุ่มชนหนึ่งที่มีวัฒนธรรมการดนตรีที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน [2] อธิบายว่า ผู้ไท เป็นชนชาติไทยสาขาหนึ่ง แฉกสิบสองจุไทย

Huaboonsan, Kriengkrai. [3] ได้กล่าวถึงการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยของคนเผ่าผู้ไทได้มีผู้แบ่งการอพยพออกเป็น 3

ครั้งใหญ่ ๆ คือ

การอพยพครั้งที่ 1 การอพยพของคนเผ่าผู้ไทเข้าสู่ประเทศไทย (สยาม) สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสิน แห่งกรุงธนบุรี ตรงกับประวัติศาสตร์ของไทย (สยาม) ในระหว่าง พ.ศ. 2321 - พ.ศ.2322 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี ทรงมีรับสั่งให้คนผู้ไทดำที่อพยพเข้ามากลุ่มนี้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองเพชรบุรี แต่ไทย(สยาม) เรียกคนผู้ไทดำว่า "ลาวทรงดำ" เพราะคิดว่าเป็นคนลาว เนื่องจากอาศัยอยู่ในประเทศลาว

การอพยพครั้งที่ 2 การอพยพของคนเผ่าผู้ไทเข้าสู่ประเทศไทย(สยาม)สมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยหลังจากเมื่อหลวงพระบางถูกกองทัพเมืองเวียงจันทน์ตีแตกแล้วนั้น เมืองแกนและเมืองพวน ซึ่งเคยอยู่ภายใต้อำนาจของเมืองหลวงพระบาง ได้พากันแข็งข้อไม่ยอมขึ้นตรงต่อเมือง

เวียงจันทน์ กองทัพเวียงจันทน์จึงยกทัพเข้าตีเมืองแถนและเมืองพวน จนกระทั่งเมืองทั้งสองแตก กองทัพเมืองเวียงจันทน์ได้กวาดต้อนคนเผ่าไทยดำ ลาวพวน เป็นเชลยส่งกรุงเทพ สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทรงมีรับสั่งให้นำคนเผ่าผู้ไทดำกลุ่มนี้ไปอยู่ที่เพชรบุรีเหมือนคนเผ่าไทดำกลุ่มแรกที่เข้ามาประเทศไทย คนผู้ไทดำหรือที่คนไทยเรียกว่าลาวทรงดำ ทั้งสองครั้งที่อพยพเข้ามาด้วยการถูกเกณฑ์เข้ามาทั้งสองครั้งจึงมารวมตัวกันอยู่ในเมืองเพชรบุรีเพียงแห่งเดียว

การอพยพครั้งที่ 3 การอพยพของคนเผ่าผู้ไทเข้าสู่ประเทศไทย (สยาม) สมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การอพยพของคนเผ่าผู้ไทเข้าสู่ประเทศไทยในครั้งนี้ 3 นั้น เป็นการอพยพครั้งใหญ่ที่สุด โดยอพยพเข้ามาในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ นอกจากคนผู้ไทแล้วยังมีคนเผ่าอื่นๆบริเวณ ผังซ้ายแม่น้ำโขงอพยพเข้ามาใน ผังขวาแม่น้ำโขงคือภาคอีสาน และมีบางส่วนที่ถูกส่งมาสู่ภาคกลางของประเทศไทย การอพยพเข้าสู่ประเทศไทยของคนเผ่าผู้ไทครั้งที่ใหญ่ที่สุดนี้ ยังได้แบ่งการอพยพออกเป็นหลายกลุ่ม ดังนี้คือ

กลุ่ม 1 เป็นกลุ่มคนเผ่าผู้ไทที่อพยพมาจากเมืองวัง (ปัจจุบันคือเมืองวิไลบุรี แขวงสะหวันนะเขตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สปป.ลาว) [4] กลุ่มนี้ถูกกวาดต้อนให้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ ในอำเภอคำม่วง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

กลุ่ม 2 เป็นกลุ่มคนเผ่าผู้ไทที่อพยพมาจากเมืองวังของประเทศลาวเช่นเดียวกันกับกลุ่มที่ 1 โดยได้ถูกกวาดต้อนมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ต่างๆ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

กลุ่ม 3 เป็นกลุ่มผู้ไทที่อพยพมาจากเมืองวังประเทศลาวเช่นเดียวกัน โดยถูกกวาดต้อนให้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในที่ต่างๆ ในอำเภอพรรณานิคม อำเภอเมืองสกลนคร อำเภอพังโคน อำเภอบ้านม่วง อำเภอดอนนาหว้า อำเภอกุสุมาลย์ อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอกุดบาก อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร

กลุ่ม 4 กลุ่มคนเผ่าผู้ไทกลุ่มนี้อพยพมาจากเมืองวังและเมืองคำอ้อ โดยได้ไปตั้งถิ่นฐานที่บ้านหนองสูงและบ้านคำชะอี ในปัจจุบันขึ้นอยู่กับ จังหวัดมุกดาหาร ทั้ง 4 กลุ่มนี้ถูกกวาดต้อนมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยประมาณ พ.ศ. 2384 - 2387 ในรัชกาลที่ 3

กลุ่ม 5 เป็นกลุ่มคนเผ่าผู้ไทที่อพยพมาจากเมืองวัง ประเทศลาว แต่อพยพมาก่อนคนเผ่าผู้ไท 4 กลุ่มแรก โดยได้อพยพมาตั้งแต่ พ.ศ. 2373 ปัจจุบันอาศัยในอำเภอนาแก อำเภอรณนคร อำเภอธาตุพนม อำเภอศรีสงคราม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

กลุ่ม 6 เป็นกลุ่มคนเผ่าผู้ไทที่อพยพมาจากเมือง ตะโปน (ปัจจุบันคือเมืองเซโปน แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว) [4] มีประมาณ 1,847 ครอบครัว อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านช่องนาง ต่อมาได้ยกช่องนางเป็นเมืองเสนางคินคม ปัจจุบันมีชาวผู้ไทอาศัยอยู่ในอำเภอเสนางคินคมและอำเภอขานูมาน จังหวัดอำนาจเจริญ

กลุ่ม 7 เป็นกลุ่มคนเผ่าผู้ไทที่อพยพมาจากเมืองตะโปนเช่นเดียวกับกลุ่มที่ 6 โดยได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านคำเมืองแก้ว ต่อมายกขึ้นเป็นเมืองคำเคื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

กลุ่ม 8 เป็นกลุ่มคนเผ่าผู้ไทที่อพยพมาจากเมืองกะปอง (ปัจจุบันตั้งอยู่ในห้วยกะปอง แยกจากลำน้ำเข่งไฟ แขวงคำม่วน สปป.ลาว) [4] มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านปลาเป่า ถูกยกเป็นเมืองวาริชภูมิ คนผู้ไทในอำเภวาริชภูมิกลุ่มนี้เรียกว่า “ผู้ไทกระปอง” ซึ่งคงจะแผลงมาจากกะปองศิลปะการแสดงที่โดดเด่นของชาวผู้ไทได้แก่ การฟ้อนผู้ไท ซึ่งเป็นการแสดงด้วยท่าทางที่นุ่มนวลอ่อนช้อย จากท่าทางที่ประดิษฐ์จากความเชื่อ ธรรมชาติรอบตัว และวรรณกรรมท้องถิ่น ผสมผสานเข้ากับความงดงามของสาวผู้ไทที่มีธรรมชาติผิวพรรณขาวผุดผ่องและกีฬามารยาทที่นุ่มนวลอ่อนหวาน เป็นนาฏศิลป์ที่ติดตราตรึงใจแก่ผู้ได้ชม ส่วนดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวผู้ไทอันมี พิณ หรือ กระจับปี่ในสำเนียงผู้ไท แคนและปี่ผู้ไท ภาษาผู้ไทเรียกไค้ และซอบังไม้ไผ่ ลักษณะการบรรเลงลายมีสองทำนอง ได้แก่ ผู้ไททางน้อยและผู้ไททางใหญ่ ใช้ในการประกอบการฟ้อนและการขับลำของชาวผู้ไท เรียกว่า ลำผู้ไท [3] เครื่องดนตรีที่น่าสนใจที่สุดคือเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสีชนิดหนึ่งเรียกว่า ซอไม้ไผ่หรือซอบัง หรือนักวิชาการบางแห่งก็เรียกว่าซอผู้ไท เป็นซอที่ทำด้วยไม้ไผ่ทั้งปี่และซอแตกต่างจากลักษณะโดยทั่วไปกับซอของไทยในภูมิภาคอื่น ๆ ทั้งการขึ้นสายเทียบเสียงและวิธีการบรรเลงมีความแตกต่างกับซอชนิดอื่น ๆ โดยทั่วไป สภาพการณ์ปัจจุบันวัฒนธรรมการทำและบรรเลงซอบังอยู่ในขั้นวิกฤติ เนื่องจากไม่มีผู้สืบทอดวัฒนธรรมการดนตรีแขนงนี้ ด้วยขั้นตอนกรรมวิธีการประดิษฐ์เครื่องดนตรีที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญ และวิธีการบรรเลงที่ต้องใช้ความอดทน

ในการฝึกฝน จึงทำให้ผู้ที่เห็นความสำคัญและต้องการเรียนรู้เครื่องดนตรีซอด้วงไม่เพียงพอที่จะไม่มีในปัจจุบัน [5] จากการศึกษาลำดับเบื้องต้นในพื้นที่อำเภอภูผินารายณ์ และอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ก็พบเพียงผู้สูงอายุจำนวนน้อยเท่านั้นที่รู้จักและมีประสบการณ์เคยเห็นเครื่องดนตรีชนิดนี้ ซึ่งก็เป็นสถานการณ์ที่รอวันวัฒนธรรมการดนตรีชนิดนี้จะหายไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนา ซอด้วงชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ของซอด้วงชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางกายภาพ ระบบเสียง บทเพลง บทบาทหน้าที่ในสังคมและวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนา ซอด้วงชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา เพื่อศึกษาองค์ความรู้ของซอด้วงชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางกายภาพ ระบบเสียง บทเพลง บทบาทหน้าที่ในสังคมและวัฒนธรรม ของซอด้วงชาวผู้ไทที่พบในอำเภอภูผินารายณ์ อำเภอเขาวง อำเภอนาคู อำเภอสหัสขันธ์ และอำเภอดงคำมวง จังหวัดกาฬสินธุ์ และเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนา ซอด้วงชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์
2. ระยะเวลาการวิจัย ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย เดือนตุลาคม 2557
3. วิธีวิจัย ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) และข้อมูลภาคสนาม (Field Data)
4. พื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัย อำเภอภูผินารายณ์ อำเภอเขาวง อำเภอนาคู อำเภอสหัสขันธ์ และอำเภอดงคำมวง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผู้วิจัยใช้วิธีเลือกพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพราะเป็นพื้นที่ที่มีเอกสารระบุว่ามียาชาวผู้ไทอาศัยอยู่มาเป็นเวลานานและมีวัฒนธรรมการดนตรีที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน [6]

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ศึกษาได้แก่ชาวผู้ไทที่อาศัยใน อำเภอภูผินารายณ์ อำเภอเขาวง อำเภอนาคู อำเภอสหัสขันธ์ และอำเภอดงคำมวง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) และจำแนกกลุ่มตัวอย่างเพื่อการศึกษาออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่เป็นบุคคลและลักษณะที่เป็นองค์กร โดยแยกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1.1 กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) เป็นกลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลในเชิงลึกและสำคัญเกี่ยวกับซอด้วงของชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ผู้นำชุมชนหรือผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ทรงภูมิในลักษณะปราชญ์ชาวบ้านเพื่อให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและขนบธรรมเนียมของซอด้วง

1.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการบรรเลงและผลิตซอด้วง

1.3 กลุ่มบุคคลทั่วไป (General Informants) เป็นกลุ่มประชาชนทั่วไป เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน และมีความรู้ความสนใจเกี่ยวกับซอด้วง เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทความสำคัญของซอด้วง จังหวัดกาฬสินธุ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ (Basic Survey) แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง (Structured Interview and Unstructured Interview) แบบสังเกต (Observation) และแนวทางการสนทนากลุ่ม (Focused Group Guideline)

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาวผู้ไท

3.2 การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม โดยดำเนินการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจากผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ และบุคคลทั่วไป การเก็บข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน และการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มซึ่งจัดขึ้นที่วัด

ลิมนาโก อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 37 คน

4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล คือ การจัดกระทำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction)

5. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามความมุ่งหมายของการวิจัย ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. องค์ความรู้ของซอบังชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1 ลักษณะทางกายภาพ

ซอบังไม้ที่พบในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นซอที่ประดิษฐ์ขึ้นโดยใช้ไม้ไผ่ทั้งปล้อง ซึ่งไม้ไผ่ที่นำมาประดิษฐ์เป็นซอบังไม้ไผ่นั้น ชาวบ้านเรียกว่า “ไม้ไผ่บ้าน” เป็นไม้ไผ่ขนาดใหญ่ ลำต้นมีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 6 - 15 เซนติเมตร สูงประมาณ 15 - 30 เมตร มีปล้องยาวประมาณ 20 - 50 เซนติเมตร มีสีเขียวเป็นมัน ผิวของลำเรียบ ลักษณะขึ้นเป็นกอแน่น ไม้ไผ่บ้านนี้ชาวบ้านปลูกไว้เพื่อใช้ประโยชน์ต่างๆ เช่นการทำเครื่องจักรสาน การทำเครื่องใช้ในบ้าน เช่น พัด หวด กะติบข้าวเหนียว ร้ว แคร่ เป็นต้น การเลือกไม้ไผ่เพื่อนำมาประดิษฐ์เป็นซอบัง ไม้ไผ่บ้าน จะเลือกไม้ไผ่ที่มีอายุประมาณ 2 ปี ขึ้นไป ทั้งนี้ต้องไม่ใช่ไม้ไผ่ที่อ่อนหรือแก่เกินไปเพราะจะส่งผลต่อเสียงและลักษณะของซอบังไม้ไผ่ กล่าวคือ ถ้าหากเป็นไม้ที่อ่อนเกินไปเนื้อไม้จะไม่ค่อยยืดหยุ่นพอที่จะทำให้ออกเสียงหรือปล้องของไม้ไผ่ที่จะต้องขูดออกให้มีลักษณะแบนนั้นยุบตัวลงหรือฉีกขาดได้ ส่วนหากเป็นไม้ไผ่ที่แก่เกินไปจะทำให้เสียงที่ไม่งังวาน [5] เมื่อเลือกได้ไม้ไผ่ตามที่ต้องการช่างจะตัดไม้ไผ่โดยให้ปล้องไม้ไผ่อยู่ตรงกึ่งกลางหนึ่งปล้อง ซึ่งจะต้องเหลือเนื้อไม้ทางด้านต้นของลำไม้ไผ่ให้ยาวจากลำปล้องไม้ไผ่ประมาณ 15 เซนติเมตร ส่วนลำตัวของซอบังไม้ไผ่ใช้ความยาวของปล้องไม้ไผ่ทั้งปล้องประมาณ 45 เซนติเมตร ลักษณะทางกายภาพของซอบังไม้ไผ่มีส่วนประกอบคือ ส่วนหัวซอ ส่วนตัวซอ ส่วนท้ายซอ และคันสี

ลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกันชัดเจนคือ ลักษณะที่ 1 เป็นซอบังไม้ไผ่เหลาให้ส่วนด้านล่างบางกว่าด้านบนและเจาะ

รูขยายเสียงทางด้านหลัง (ด้านตรงข้ามกับสายซอ) ลักษณะที่ 2 เป็นซอบังไม้ไผ่เหลาให้บางทั้งตัวและเจาะรูขยายเสียงทางด้านหน้าซอ (ด้านสายซอ)

ภาพที่ 1 ลักษณะทางกายภาพของซอบังไม้ไผ่

1.2 ลักษณะการบรรเลง

ลักษณะท่าทางการบรรเลงซอบังไม้ไผ่ชาวผู้ไทจังหวัดกาฬสินธุ์ จากการสัมภาษณ์และการสังเกตพบลักษณะท่าทางการบรรเลงสามลักษณะ ดังนี้

1.2.1 การนั่งบรรเลงแบบธรรมดา ผู้บรรเลงจะนั่งขัดสมาธิตัวตรง วางตัวซอไว้ด้านหน้าก่อนมาทางด้านซ้ายเล็กน้อย โดยให้ส่วนหน้าซอหรือส่วนที่สายซอพาดผ่านหันออกทางด้านหน้า ใช้มือซ้ายรัดประคองตัวซอให้มั่นคง โดยใช้นิ้วหัวแม่มือประคองทางด้านหลังซอ และใช้นิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง และนิ้วก้อยประคองทางด้านหน้าซอ ส่วนมือขวาใช้จับคันสีหรือคันชัก

1.2.2 การนั่งบรรเลงแบบใช้เท้าประคองตัวซอ ผู้บรรเลงจะนั่งชันเข่าทางด้านซ้ายขึ้นและโน้มตัวมาข้างหน้าเล็กน้อย วางตัวซอไว้ด้านหน้าก่อนมาทางด้านซ้ายเล็กน้อย โดยให้ส่วนล่างของตัวซอชิดติดกับข้างเท้าซ้ายด้านในและใช้ฝ่าเท้าข้างขวาประคองตัวซอด้านตรงข้ามกับเท้าซ้ายเพื่อประคองเข้าหากัน ใช้มือซ้ายรัดประคองตัวซอให้มั่นคง ส่วนมือขวาใช้จับคันสีหรือคันชัก

1.2.3 การยืนบรรเลง ผู้บรรเลงจะยืนตัวตรง ก้าวขาซ้ายมาทางด้านหน้าประมาณครึ่งก้าว วางตัวซอด้านล่างไว้ตรงหน้าขาข้างซ้ายทำมุมเอียงกับลำตัวประมาณ 45 องศา ให้ส่วนหน้าซอหรือส่วนที่สายซอพาดผ่านหันออกทางด้านหน้าและคว่ำลงด้านล่างเล็กน้อย ใช้มือซ้ายรัดประคองตัวซอให้มั่นคง ส่วนมือขวาใช้จับคันสีหรือคันชัก ซึ่งลักษณะท่าทางการยืนบรรเลงนี้จะใช้ในโอกาสที่มีการยืนบรรเลงอยู่กับที่และการเดินบรรเลง

ภาพที่ 2 ลักษณะการนั่งบรรเลงแบบธรรมดา แบบใช้เท้าประคองตัวซอ และการยืนบรรเลง

1.3 วิธีการบรรเลง

วิธีการบรรเลงซอด้วงนั้นมาจากการสัมผัสและการสังเกตพบว่ารูปแบบการบรรเลงมีสองลักษณะ คือ รูปแบบโบราณ และรูปแบบทั่วไป ดังนั้น รูปแบบโบราณ เป็นลักษณะการบรรเลงที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ข้อมูลการสัมผัสพบข้อแตกต่างอยู่สามลักษณะ คือ รูปแบบสองสายแบบโบราณ รูปแบบสามสายแบบโบราณ และรูปแบบทั่วไป

รูปแบบสองสายแบบโบราณของ Phuphasri, Sawai. [7] ซอด้วงไม้ไผ่จะมีสายหลักสองสาย และปรับตั้งเสียงของสายซอให้มีระดับเสียงเดียวกัน แต่มีหน้าที่ที่แตกต่างกัน โดยสายที่หนึ่งที่อยู่ทางด้านซ้ายของผู้บรรเลงจะทำหน้าที่เป็น “สายบรรเลงทำนอง” ส่วนสายซอด้วงไม้ไผ่ที่อยู่ทางด้านขวาของผู้บรรเลงจะทำหน้าที่เป็น “สายเสียงประสานยืน” (Drone)

รูปแบบสามสายแบบโบราณของ Utttho, Sithad. [5] ซอด้วงไม้ไผ่จะมีสายหลักสองสาย และสายรองอีกหนึ่งสาย โดยปรับตั้งเสียงของสายหลักให้มีระดับเสียงเดียวกัน และปรับตั้งเสียงสายรองให้มีระดับเสียงต่ำกว่าสายรองหนึ่งขั้นเสียง (Tone) โดยสายหลักสองสายมีหน้าที่แตกต่างกัน โดยสายที่หนึ่งที่อยู่ทางด้านซ้ายของผู้บรรเลงจะทำหน้าที่เป็น “สายบรรเลงทำนอง” และสายซอด้วงไม้ไผ่ที่อยู่ทางด้านขวาของผู้บรรเลงจะทำหน้าที่เป็น “สายเสียงประสานยืน” (Drone) ส่วนสายรองจะใช้ทำหน้าที่

บรรเลงรับทำนองเสียงต่ำเฉพาะของสายทำนองพ้องโน้ตเท่านั้น รูปแบบทั่วไป เป็นรูปแบบที่พบในการบรรเลงของ Utttho, Sithad. [5] โดยซอด้วงไม้ไผ่จะใช้สายหลักสองสายโดยปรับตั้งเสียงของสายหลักให้มีระดับที่แตกต่างกัน โดยให้สายที่หนึ่งกับสายที่สองมีระดับเสียงห่างกันเป็นคู่สี่ (4th Perfect) ในขณะที่ยืนบรรเลง ผู้บรรเลงจะลากหางมำให้สัมผัสกับสายซอด้วงไม้ไผ่ที่ละสายเช่นเดียวกับการสีซอด้วงหรือซอด้วง ซึ่งการบรรเลงซอด้วงไม้ไผ่ในลักษณะรูปแบบทั่วไป จะใช้บรรเลงสายทำนองอื่นๆ และใช้บรรเลงประสมวงร่วมกับเครื่องดนตรีของชาวผู้ไทอื่นๆ ด้วย

1.4 ระบบเสียง

การศึกษาระบบเสียงของซอด้วงไม้ไผ่ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาระดับความถี่ของเสียงสองระบบคือระบบเสียงแบ่งเท่า (Equal Temperament) หรือระบบเซนต์ (Cent System) และระบบวัดจำนวนรอบการสั่นสะเทือนของเสียงต่อวินาที (Cycle per Second) ที่มีหน่วยเป็นเฮิรตซ์ (Hertz) ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องเทียบเสียงระบบดิจิทัล (Digital Tuner) วัดระดับเสียงของซอด้วงไม้ไผ่ซึ่งขึ้นสายและสีโดย Utttho, Sithad. [5] และ Phuphasri, Sawai. [7] และวัดระดับเสียงสายเปิด (Open string) ก่อนการบรรเลง โดยทำการวัดแต่ละระดับเสียงจำนวน 5 ครั้ง และนำมาหาค่าเฉลี่ย ทั้งนี้พบระบบเสียงที่แตกต่างกัน 3 ระบบ คือ ระบบสองสายเสียงเท่ากันคือการตั้งเสียง สายซอทั้งสองสายให้มีระดับเสียงเดียวกัน ระบบสองสายเสียงไม่เท่ากันคือการตั้งเสียงสายซอให้มีระยะห่างของเสียงเป็นคู่ 4 (4th Perfect) และระบบสามสายคือการตั้งเสียงสายซอสองสายให้มีระดับเสียงเดียวกันส่วนอีกหนึ่งสายให้มีระดับเสียงต่ำกว่าสองสายนั้น 1 เสียง (Tone) ดังแสดงในตารางที่ 1, 2 และ 3 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวัดระดับเสียงและค่าเฉลี่ยระบบสองสายเสียงเดียวกัน

ผลการวัดเสียงสายที่ 1							
ครั้งที่	1	2	3	4	5	ผลรวม÷ครั้ง	ผลลัพธ์
เสียง	G	G	G	G	G	G	G
Cent	- 31	- 27	- 32	- 27.5	- 36.5	- 154 ÷ 5	- 30.8
Hz	385.1	386	384.8	385.9	383.8	1925.6 ÷ 5	385.12
ผลการวัดเสียงสายที่ 2							
ครั้งที่	1	2	3	4	5	ผลรวม÷ครั้ง	ผลลัพธ์
เสียง	G	G	G	G	G	G	G
Cent	- 29.5	- 32.5	- 29.5	- 34.5	- 40.0	- 166 ÷ 5	- 33.2
Hz	385.4	384.7	385.3	384.3	383	1922.7 ÷ 5	384.54

ตารางที่ 2 ผลการวัดเสียงและหาค่าเฉลี่ยของสายเปิดระบบสองสายเสียงไม่เท่ากัน

การวัดเสียงสายที่ 1							
ครั้งที่	1	2	3	4	5	ผลรวม÷ครั้ง	ผลลัพธ์
เสียง	A ^b	A ^b	A ^b	A ^b	A ^b	A ^b	A ^b
Cent	- 14.5	- 20.5	- 16.5	- 19.5	- 16	- 87 ๗ 5	- 17.4
Hz	411.9	410.4	411.3	410.6	411.5	2055.7 ๗ 5	411.14
การวัดเสียงสายที่ 2							
ครั้งที่	1	2	3	4	5	ผลรวม÷ครั้ง	ผลลัพธ์
เสียง	E ^b	E ^b	E ^b	E ^b	E ^b	E ^b	E ^b
Cent	+ 2	+ 1.5	+ 6	+ 6	+ 5	+ 20.5 ๗ 5	+ 4.1
Hz	311.5	511.4	310.1	312.2	312	1557.2 ๗ 5	311.44

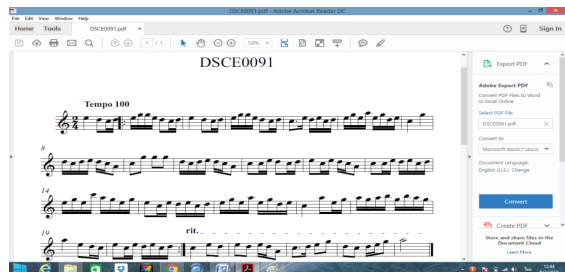
ตารางที่ 3 ผลการวัดเสียงและหาค่าเฉลี่ยของสายเป็กระบบสามสาย

ผลการวัดเสียงสายที่ 1							
ครั้งที่	1	2	3	4	5	ผลรวม๗ครั้ง	ผลลัพธ์
เสียง	G	G	G	G	G	G	G
Cent	- 31	- 27	- 32	- 27.5	- 36.5	- 154 ÷ 5	- 30.8
Hz	385.1	386	384.8	385.9	383.8	1925.6 ÷ 5	385.12
ผลการวัดเสียงสายที่ 2							
ครั้งที่	1	2	3	4	5	ผลรวม๗ครั้ง	ผลลัพธ์
เสียง	G	G	G	G	G	G	G
Cent	- 29.5	- 32.5	- 29.5	- 34.5	- 40.0	- 166 ÷ 5	- 33.2
Hz	385.4	384.7	385.3	384.3	383	1922.7 ÷ 5	384.54
ผลการวัดเสียงสายที่ 3							
ครั้งที่	1	2	3	4	5	ผลรวม๗ครั้ง	ผลลัพธ์
เสียง	F	F	F	F	F	F	F
Cent	+ 5	+ 2.5	+ 5.5	+ 11.5	+ 0	+ 24.5 ÷ 5	+ 4.9
Hz	350.2	349.7	348.1	351.6	349.3	1748.9 ÷ 5	349.78

1.5. บทเพลง

ในการศึกษาครั้งนี้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตพบบทเพลงที่ใช้บรรเลงโดยซอด้วงไม่ใ้จำนวน 7 บทเพลง ซึ่งทั้งหมดมีลักษณะเป็นบทเพลงทำนองสั้น ๆ และบรรเลงเข้าไปมา โดยทั้งหมดเป็นการบทเพลงที่ใช้บรรเลงเพื่อความบันเทิง [7] [5] ดังตัวอย่างภาพประกอบ 3 และ 4 ดังนี้

ลายลำเพลิน

ภาพที่ 3 โน้ตเพลงลายลำเพลิน

ลายผู้ไท

ภาพที่ 4 โน้ตเพลงลายผู้ไท

1.6. บทบาทหน้าที่ในสังคมและวัฒนธรรม

บทบาทของซอด้วงไม่ใ้ของชาวภูไทนั้น ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องพบว่าซอด้วงไม่ใ้มีการสืบทอดในชุมชนชาวผู้ไทมาเป็นเวลานานแล้ว ทั้งมีการสืบทอดและถ่ายทอดให้คนในชุมชนบางกลุ่มที่มีความสนใจที่จะฝึกหัด และในช่วงเวลาเดียวกันนั้นคนในชุมชนเองก็ให้การยอมรับและนิยมชมชอบที่จะรับฟังการบรรเลงซอด้วงไม่ใ้ มีการร่วมพ้องรำหรือการร้อง

กลอนลำต่าง ๆ เข้ากับท่วงทำนองการบรรเลงซอด้วงไม่ไผ่ และให้การยอมรับในตัวบุคคลผู้ที่สามารถบรรเลงซอด้วงไม่ไผ่ได้ว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษ นอกจากนั้นคนในชุมชนเองก็ยังให้การยอมรับและเรียกหาให้ซอด้วงไม่ไผ่เข้าไปมีส่วนร่วมรับใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของคนในชุมชน ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถจำแนกบทบาทของซอด้วงไม่ไผ่ในชุมชนชาวผู้ไทในอดีตได้เป็นสองบทบาท คือ บทบาทของซอด้วงไม่ไผ่ในบริบทเฉพาะกลุ่มบุคคล และบทบาทของซอด้วงไม่ไผ่ในบริบทเชิงพิธีกรรม [7], [8], [5]

1. บทบาทของซอด้วงไม่ไผ่ในบริบทเฉพาะกลุ่มบุคคล

บทบาทของซอด้วงไม่ไผ่ในบริบทเฉพาะกลุ่มบุคคลในชุมชนนั้นเป็นบทบาทในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ไม่มีพิธีการ และไม่มีพิธีกรรมความเชื่อใดๆ เข้ามาเกี่ยวข้องทั้งสิ้น มีการใช้ซอด้วงไม่ไผ่ในสองลักษณะ คือ การในเพื่อความบันเทิงส่วนตัว และการใช้เพื่อความสัมพันธกลุ่ม

1.1 การใช้เพื่อความบันเทิงส่วนตัวนั้นเป็นบทบาทของซอด้วงไม่ไผ่ในบริบทเฉพาะบุคคล โดยมากจะเป็นลักษณะการบรรเลงในยามว่างหรือเมื่อเสร็จสิ้นจากภารกิจประจำวัน อาจเป็นการบรรเลงเพียงคนเดียวเมื่ออยู่เพียงลำพังก็ได้ หรืออาจมีผู้ร่วมบรรเลง ขับร้อง หรือมีผู้ฟังร่วมด้วยก็ได้ ส่วนการใช้เพื่อความบันเทิงส่วนตัวอีกรูปแบบหนึ่งคือการใช้บรรเลงในระหว่างการเดินทาง เช่น ใช้บรรเลงระหว่างการเดินทางไปมาระหว่างหมู่บ้าน ใช้บรรเลงระหว่างการเดินทางไปทุ่งนา ใช้บรรเลงระหว่างการเดินทางไปเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

1.2 การใช้เพื่อความสัมพันธกลุ่มคือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ของคนหนุ่มสาว และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ

1.2.1 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน เป็นลักษณะที่มีการนำเอาซอด้วงไม่ไผ่เข้ามาใช้บรรเลงในระหว่างการเล่นของเล่นของเด็กคนในกลุ่ม เช่น การเล่นของเล่นระหว่างเพื่อนฝูง การพบปะสังสรรค์ระหว่างญาติมิตร เป็นต้น

1.2.2 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ของคนหนุ่มสาว เป็นลักษณะที่มีการนำเอาซอด้วงไม่ไผ่เข้ามาใช้บรรเลงในระหว่างปฏิสัมพันธ์ของคนหนุ่มสาว หรือการเกี่ยวพาราสักันระหว่างหนุ่มสาวซึ่งเป็นกิจกรรมที่เป็นวัฒนธรรมหนึ่งของหนุ่ม

สาวชาวชาวผู้ไทที่มีการพบปะกันยามค่ำคืนหลังเสร็จสิ้นภารกิจประจำวัน ซึ่งเรียกว่า “ไปแอ่วสาว” โดยฝ่ายหนุ่มนั้นพอลงจากเรือนก็จะเป่าแคน ซอด้วง หรือตีตะกรับไป ตามแต่ถนัดเดินผ่านไปตามซอกถนนในหมู่บ้าน เพื่อดูว่าสาว ๆ บ้านไหนลงช่วง อยู่ค่า และเสียงแคนเสียงดนตรีนั้นเป็นเสมือนสัญลักษณ์ที่เรียกสาวให้อยู่ค่าคอยหนุ่ม ๆ หากว่าไปกันหลายๆ คนผู้ที่มีฝีมือทางแอ่ว (ลำ) ก็จะแอ่วเข้ากับเสียงแคนไปด้วย

1.2.3 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ เป็นบทบาทของซอด้วงไม่ไผ่ในบริบทเฉพาะกลุ่มบุคคล เป็นลักษณะที่มีการนำเอาซอด้วงไม่ไผ่เข้ามาใช้บรรเลงในระหว่างกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของคนในชุมชน คือกิจกรรมการพาดข้าว หรือการตีข้าว (นวดข้าว) โดยในกิจกรรมการพาดข้าวนี้อาจใช้เวลาตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน ซึ่งในช่วงเวลาการพักผ่อนหรือช่วงเวลาระหว่างการทำงานก็สามารถนำซอด้วงไม่ไผ่ขึ้นมาบรรเลง ขับกล่อมเพื่อนร่วมงาน โดยอาจบรรเลงเพียงเครื่องดนตรีชนิดเดียวหรือบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ ก็ได้ หรือในการทำกิจกรรมนั้นอาจมีผู้ที่มีความสามารถในการ ขับร้องกลอนลำก็สามารถขับลำประกอบการบรรเลงซอด้วง ไม่ไผ่ได้ [8]

2. บทบาทของซอด้วงไม่ไผ่ในบริบทเชิงพิธีกรรม

บทบาทของซอด้วงไม่ไผ่ในบริบทเชิงพิธีการในชุมชนนั้น ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชนชาวผู้ไทพบว่าซอด้วงไม่ไผ่ในบทบาทเชิงพิธีกรรมในชุมชนเป็นบทบาทในลักษณะที่ซอด้วงไม่ไผ่มีส่วนร่วมในพิธีการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สามารถจำแนกลักษณะของพิธีการได้เป็นสองลักษณะ คือ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนา [8]

2.1 พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เป็นบทบาทของซอด้วงไม่ไผ่ในบริบทเชิงพิธีการในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ และผู้ปฏิบัติทราบว่า พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนชาวผู้ไทซึ่งนักดนตรีเคยมีโอกาสใช้ซอด้วงไม่ไผ่มีส่วนร่วมในการบรรเลงในพิธีกรรมเหล่านั้นคือการแต่งงาน การตาย และการรักษาโรค

2.1.1 การแต่งงาน คือพิธีที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ชายหญิงได้อยู่กันเป็นสามีภรรยาถูกต้องตามประเพณีซึ่งเรียกกันในภาษาอีสานว่า “การกินดอง” หมายถึงการกินเลี้ยงเพื่อฉลองการเกี่ยว

ต้องเป็นครอบครัวเดียวกัน ซึ่งขั้นตอนหนึ่งในพิธีการแต่งงานนี้ เจ้าบ่าวซึ่งเป็นฝ่ายชายและญาติ ๆ จะต้องแห่ “ขันหมาก” ซึ่งในช่วงเวลาการแห่ขันหมากก็สามารถนำขอมบั้งไฟขึ้นมาบรรเลงเพื่อความสุขสนุกสนาน โดยอาจบรรเลงเพียงเครื่องดนตรีชนิดเดียวหรือบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ ก็ได้ หรือในการแห่ขันหมากนั้นอาจมีผู้ที่มีความสามารถในการขับร้องกลอนลำก็สามารถขับลำประกอบการบรรเลงขอมบั้งไฟได้ [7]

2.1.2 การตาย บ้านที่มีการจัดงานศพคนท้องถิ่นอีสานเรียกว่า “เฮือนดี” หมายถึงบ้านที่มีคนตาย คือบ้านที่กำลังมีศพตั้งอยู่ เมื่อถึงเวลากลางคืนเจ้าภาพหรือเจ้าของบ้านจำเป็นต้องมีเพื่อนอยู่เฝ้าศพหลังจากเสร็จสิ้นพิธีการทางสงฆ์และสวดพระอภิธรรมแล้วเพื่อนบ้านก็จะยังอยู่เป็นเพื่อนโดยเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “จันเฮือนดี” ซึ่งคำว่า “จัน” ในภาษาอีสานนี้หมายถึงการสมโภช การทำให้รื่นเริง บางท้องถิ่นก็เรียกว่า “จันซอน” ฉะนั้นในงานศพของชาวอีสานจึงมีการ “จัน” ด้วยวิธีต่าง ๆ ซึ่งในช่วงเวลาของการจันนี้เองที่ขอมบั้งไฟไม่ได้ถูกนำมาบรรเลงเพื่อขับกล่อมและเพื่อความสุขสนุกสนานผู้ที่อยู่ร่วมงาน โดยอาจบรรเลงเพียงเครื่องดนตรีชนิดเดียวหรือบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ ก็ได้ หรือในการทำกิจกรรมนั้นอาจมีผู้ที่มีความสามารถในการขับร้องกลอนลำก็สามารถขับลำประกอบการบรรเลงขอมบั้งไฟได้ [7]

2.1.3 การรักษาโรค พิธีกรรมการรักษาโรคของชาวผู้ไทที่มีการสืบทอดต่อกันมาชาวบ้านเรียกว่า “พิธีกรรมเหยา” เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากการนับถือผีบรรพบุรุษและความเชื่อในการเสี่ยงทาย โดยมูลเหตุของการเหยานั้นเกิดขึ้นจากปัจจัยสามประการคือ ประการแรกเกิดจากความเชื่อชาวผู้ไทในด้านปัญหาการดำรงชีวิตประจำวัน ประการที่สองชาวผู้ไทมีความเชื่อในเรื่องผี เรื่องบาปบุญ ควบคู่กับการนับถือและเลื่อมใสในพุทธศาสนา ประการที่สามเกิดจากสภาพสังคมดั้งเดิมไม่มีสถานพยาบาลที่จะให้การรับรองรักษาผู้ป่วยและยังมีโรคภัยบางชนิดรักษาด้วยยาหรือสมุนไพรไม่หาย จึงทำให้ชวนเชื่อว่าเกิดจากการกระทำของผี จึงต้องให้หมอเหยามาทำเหยาเสี่ยงทายดูว่าจะรักษาอย่างไร โดยมีผู้ประกอบพิธีกรรมคือหมอเหยาและผู้บรรเลงดนตรี ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ Utttho, Sithad. [5] ทราบว่ามารดาเป็นหมอเหยาและตัวเขาก็เป็นผู้บรรเลงดนตรีให้กับมารดาเมื่อมีชาวบ้านร้องขอให้ช่วยทำพิธีเหยา โดยข้อมูลที่ได้ทราบว่าส่วนใหญ่ใน

พิธีกรรมเหยาจะใช้แคนเป็นเครื่องดนตรีหลักในการบรรเลงประกอบพิธีกรรม แต่ก็อาจใช้เครื่องดนตรีอื่นๆ ประสมวงร่วมได้ เช่น ปี่ ขลุ่ย กลอง กระຈប់ และบางครั้งก็ใช้ขอมบั้งไฟไฟในการบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีอื่น ๆ ด้วย [5]

2.2 พิธีการที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนา เป็นบทบาทของขอมบั้งไฟบริบทเชิงพิธีการในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพิธีการความเชื่อทางศาสนาของคนในชุมชน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทราบว่าพิธีการที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาของคนในชุมชนที่ผู้บรรเลงขอมบั้งไฟไม่เคยมีส่วนร่วมในการบรรเลงขอมบั้งไฟคือพิธีที่เกี่ยวข้องกับจารีตประเพณีของชาวอีสาน หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า

“ฮีดลีสอง” หมายถึง ประเพณีที่ประชาชนชาวอีสานยึดถือปฏิบัติกันมาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พบว่าขอมบั้งไฟไฟในบทบาทบริบทเชิงพิธีการในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพิธีการความเชื่อทางศาสนาของคนในชุมชนชาวผู้ไทที่เคยมีส่วนร่วมในการบรรเลงขอมบั้งไฟไฟในแต่ละปี [7]

2. แนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนา ขอมบั้งชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์

2.1. แนวทางการส่งเสริมขอมบั้งชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์

2.1.1 ส่งเสริมให้มีการบรรเลงขอมบั้งไฟชาวผู้ไททุกรูปแบบที่ควรจัดให้มีได้ โดยเฉพาะงานเทศกาลที่สำคัญของท้องถิ่นหรือกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานในท้องถิ่นจัดขึ้นก็ควรจัดให้มีการบรรเลงขอมบั้งชาวผู้ไทเพื่อเป็นการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้วัฒนธรรมประจำถิ่นเป็นที่รู้จักของคนในชุมชน ปลุกฝังให้เกิดความรักในวัฒนธรรมของตนเอง เป็นเวทีให้ประชาชนชาวบ้านที่มีความสามารถทางด้านดนตรีได้แสดงและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาให้เยาวชนและประชาชนได้รับชม เปิดโอกาสให้เยาวชนที่มีความสามารถได้แสดงผลงานและควมมีการมอบเกียรติบัตรเพื่อเป็นกำลังใจแก่เยาวชนด้วย

2.1.2 ส่งเสริมให้คนในชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้และตระหนักถึงความสำคัญของขอมบั้ง รณรงค์ให้ชุมชนตระหนักในความสำคัญของขอมบั้งว่าเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันในการส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานการบริการความรู้วิชาการและทุนทรัพย์สำหรับจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับขอมบั้งและการบรรเลงดนตรีผู้ไท ร่วมกันทำให้วัฒนธรรมและภูมิปัญญา

ท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นเพียงการจัดแสดงหรือรณรงค์เป็นบางช่วงเท่านั้น โดยเฉพาะการนำเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน หรืองานพิธีการต่างๆของสมาชิกในชุมชน ก็ควรมีการนำการบรรเลงดนตรีผู้ไทเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

2.1.3 ส่งเสริมให้มีการบรรเลงซอด้วงประกอบการแสดงต่างๆ ของชาวผู้ไท โดยเฉพาะการแสดงที่มีความโดดเด่นที่สุดก็คือการฟ้อนผู้ไท ด้วยมีลักษณะท่วงท่าที่อ่อนช้อยงดงามตามรูปแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวผู้ไท ซึ่งหากได้ร่วมแสดงกับการบรรเลงซอด้วงและเครื่องดนตรีผู้ไทอื่นๆ ก็จะมีคามงดงามตราตรึงใจแก่ผู้ที่ได้ชม และผู้นำชุมชนต้องมีบทบาทในการจัดสรรทางงบประมาณและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐและเอกชน โดยกำหนดให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณีท้องถิ่นที่ได้จัดทำขึ้น จะสามารถช่วยสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวผู้ไทสืบต่อไป

2.1.4 ส่งเสริมวัฒนธรรมดนตรีผู้ไทให้แพร่หลายเกิดเครือข่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสได้สัมผัสหรือทำความรู้จักกับดนตรีผู้ไทมากขึ้น ซึ่งสื่อในท้องถิ่นในปัจจุบันก็มีเป็นจำนวนมาก เช่น สื่อวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ตที่ถือได้ว่าเป็นศูนย์รวมข่าวสารสาระต่างๆ ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายในปัจจุบันและองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ ก็ได้จัดทำหน้าเว็บไซต์ขององค์กรตนเองขึ้นมาจึงเป็นสิ่งที่ง่ายในการที่จะใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ความรู้ด้านวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะความรู้ทางด้านดนตรีผู้ไทในท้องถิ่นของตน จึงควรผลักดันให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรมทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและนานาชาติ

2.1.5 ส่งเสริมให้ผู้ชมได้รับความรู้ความเข้าใจในการชมและฟังการบรรเลงดนตรีของชาวผู้ไท การให้ความรู้ความเข้าใจแก่คนในท้องถิ่นและบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับบทเพลง การแสดง และ เครื่องดนตรีพื้นบ้านชาวผู้ไท เพื่อให้คนในท้องถิ่นหรือบุคคลทั่วไปได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมประจำท้องถิ่น

2.1.6 ผลิตเครื่องดนตรีให้มากและหลากหลายขนาดตามความเหมาะสมของผู้บรรเลง ถ่ายทอดเทคนิคและวิธีการประดิษฐ์เครื่องดนตรีชนิดนี้ให้แก่เยาวชนและประชาชนผู้สนใจโดยทั่วไป ซึ่งเชื่อว่าหากมีการผลิตเครื่องดนตรีให้มีจำนวนที่มาก

มีขนาดที่หลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับสรีระของผู้บรรเลงก็จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้คนได้มีโอกาสเรียนรู้และฝึกหัดเครื่องดนตรีเครื่องดนตรีชนิดนี้มากตามไปด้วย

2.1.7 จัดให้มีการประกวดการบรรเลงซอด้วงและการจำหน่ายแจกโสตทัศนศึกษาต่าง ๆ การประกวดการบรรเลงซอด้วงของเยาวชนและประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งสามารถทำได้ทั้งในสถานศึกษาต่าง ๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะงานเทศกาลที่สำคัญของท้องถิ่นหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานในท้องถิ่นจัดขึ้นก็ควรจัดให้มีการประกวดการบรรเลงซอด้วงชาวผู้ไท นอกจากนี้ควรมีการนำโสตทัศนศึกษาต่างๆ เช่น สื่อภาพเคลื่อนไหว (VCD) แผ่นบันทึกเสียง ทั้งที่เป็นการแสดงบทเพลงต่าง ๆ หรือสื่อการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านอื่นๆ เป็นต้น นำมาจำหน่ายแจกเป็นวิทยาทานให้แก่ผู้สนใจเพื่อเป็นการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้วัฒนธรรมประจำถิ่นของตนเองสืบต่อไป

2.2. แนวทางอนุรักษ์ซอด้วงชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์

2.2.1 จัดศูนย์แสดงเครื่องดนตรีเพื่อเพื่ออนุรักษ์และให้ความรู้บุคคลทั่วไป และกิจกรรมส่งเสริมคุณค่าทางเอกลักษณ์ได้แก่การดูแลรักษา ซ่อมแซม จัดระเบียบ และเผยแพร่กิจกรรมทางเอกลักษณ์ การอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีมีแนวทางปฏิบัติโดยการเสริมคุณค่าได้แก่การยอมรับนับถือ ทำนุบำรุง ส่งเสริม ยกย่องให้เกียรติแก่นขนบธรรมเนียมประเพณี และผู้ปฏิบัติ

2.2.2 อนุรักษ์การเล่นต่าง ๆ ที่ใช้ดนตรีประกอบ จะช่วยให้องค์ประกอบวัฒนธรรมการแสดงของชาวผู้ไทมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งนอกจากการฟ้อนผู้ไทแล้วยังมีการขับลำผู้ไทที่เป็นการขับร้องที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวผู้ไทที่ได้รับการอนุรักษ์ให้คงอยู่คู่กับการบรรเลงดนตรีของชาวผู้ไทสืบไป

2.2.3 อนุรักษ์ผลงานของปราชญ์ศิลปินชาวบ้านและบทเพลงผู้ไทเก่า ๆ ที่กำลังสูญไป ไม่ว่าจะเป็นบทเพลง เทคนิคการบรรเลง การประดิษฐ์เครื่องดนตรี และขนบธรรมเนียมปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับซอด้วงไม่ผิด เป็นต้น

2.2.4 ปลุกฝังค่านิยมที่ดีให้แก่กลุ่มเด็กเยาวชน เพื่อเป็นการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนในชุมชนปัจจุบันที่ละเลยหรือไม่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมพื้นบ้านซึ่งในกฎหมายพื้นบ้านของชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์

2.2.5 ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เยาวชนรุ่นใหม่สร้างสาย

สัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับศิษย์ โดยเฉพาะมุ่งเน้นไปที่เยาวชนภายในหมู่บ้าน ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชน เสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และเป็นการเสริมสร้างสายสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับศิษย์

2.3 แนวทางการพัฒนาของบ้านชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์

2.3.1 ปรับปรุงรูปแบบการบรรเลงให้ทันสมัย ด้วยซอบังไม๊เป็นเครื่องดนตรีประเภทเสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของสาย (Chordophones) จัดอยู่ในประเภทพิณ (Lute) ชนิดที่ใช้สี (Bowed) และมีระดับเสียงที่ไม่แน่นอน (Indefinite Pitch Instruments) จึงทำให้เครื่องดนตรีชนิดนี้สามารถนำไปบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีหรือวงดนตรีอื่น ๆ ได้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่ามีความต้องการนำเอาซอบังไม๊ไปร่วมบรรเลงกับวงดนตรีอื่นๆ แต่ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบรรเลง เช่น การปรับตั้งระดับเสียง การปรับลักษณะท่าทางการบรรเลง และการปรับแต่งอุปกรณ์รับสัญญาณเสียง [9] เป็นต้น

2.3.2 การประยุกต์ใช้อุปกรณ์สมัยใหม่ เป็นแนวความคิดการพัฒนาของซอบังไม๊ให้ต้องพยายามคิดค้นดัดแปลงใหม่เพิ่มเติมจากของเดิมอยู่เสมอและต้องให้เข้ากันด้วยดีกลมกลืนกับของเก่า โดยเฉพาะการปรับแต่งอุปกรณ์รับสัญญาณเสียงเพื่อติดตั้งในซอบังไม๊

2.3.3 ผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมกับวัฒนธรรมเพลงสมัยใหม่ คือการนำเอาบทเพลงที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันมาบรรเลงในจังหวะและลีลาตามแบบฉบับของซอบังไม๊ชาวผู้ไท เพื่อให้ผู้ฟังได้ฟังบทเพลงที่มีท่วงทำนองที่ไพเราะติดหูผู้ฟังในยุคปัจจุบันซึ่งผู้ฟังส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเยาวชนก็สามารถที่จะรับฟังและเข้าถึงสุนทรีย์รสของการฟังการบรรเลงซอบังไม๊ได้ง่าย อีกทั้งการบรรเลงทั้งบทเพลงสมัยใหม่สลับกับลายทำนองแบบดั้งเดิมก็จะทำให้ผู้ฟังไม่รู้สึกเบื่อหน่ายกับบทเพลงที่ตนเองไม่คุ้นชิน และเยาวชนยังได้ฝึกฟังลายทำนองเพลงพื้นบ้านอีสานแบบดั้งเดิมไปด้วย

2.3.4 พัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ ควรมีการผลิตซอบังไม๊และเครื่องดนตรีชาวผู้ไทเป็นผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์รูปแบบอื่น ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ หมายถึงการปรับเปลี่ยนลักษณะรูปแบบของเครื่องดนตรี เช่น ขนาดของเครื่องดนตรี วัสดุที่ใช้ประดิษฐ์เครื่องดนตรี เป็นต้น เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ เช่น การประดิษฐ์เพื่อเป็นของ

ฝากของที่ระลึกประจำท้องถิ่น การประดิษฐ์เพื่อใช้เป็นของขวัญ การประดิษฐ์เพื่อใช้เป็นของแต่งบ้าน เป็นต้น

2.3.5 ใช้อุปกรณ์ทันสมัยช่วยในการเรียนการฝึก การเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านชาวผู้ไทนั้นจากอดีตจนถึงปัจจุบันจะต้องมาเรียนต่อมือจากครูผู้สูงอายุในหมู่บ้านโดยตรงหรือที่เรียกว่าที่เรียกว่าการเรียนรู้แบบ “มุขปาฐะ” เนื่องจากไม่มีสื่อการสอนอย่างอื่นมาช่วยในการเรียนรู้ ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาดนตรีพื้นบ้านชาวผู้ไทในมุมมองของกลุ่มเยาวชนนี้ก็คือการมีสื่อที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการเรียนรู้และการฝึกหัดซอบังไม๊และดนตรีพื้นบ้านอื่น ๆ ของชาวผู้ไท

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าว ประเด็นในการอภิปรายผลมีดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของซอบังไม๊ชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์ ชาวผู้ไทในจังหวัดกาฬสินธุ์ได้อพยพเข้ามาอาศัยในเขตพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ประมาณ พ.ศ. 2384 - 2387 ในช่วงรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเชื่อว่าเป็นชาวผู้ไทที่อพยพมาจากจากเมืองวังของประเทศลาว จนถึงปัจจุบันชาวผู้ไทในจังหวัดกาฬสินธุ์ก็ยังคงสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองไว้ เช่น วัฒนธรรมด้านภาษา การแต่งกาย ความเชื่อ จารีต ประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น และสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับคนไทยเชื้อชาติอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับทฤษฎีประวัติศาสตร์ (Historical Theory) ได้กล่าวถึงลักษณะของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมและการผสมกลมกลืนทางประวัติศาสตร์ว่า วัฒนธรรมแต่ละสังคมได้รับอิทธิพลจากเอกลักษณ์ของประวัติศาสตร์วัฒนธรรมเฉพาะสังคม จากองค์ประกอบหลายด้านมากมาย รวมทั้งเป็นพื้นฐานเฉพาะวัฒนธรรมนั้น [10]

วัฒนธรรมการดนตรีของชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอีกวัฒนธรรมหนึ่งที่ได้มีการสืบทอดต่อกันมา แต่เมื่อถึงระยะเวลาหนึ่งก็มีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะลักษณะทางกายภาพของซอบังไม๊ชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์ จากการศึกษาพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงจากวัสดุแบบดั้งเดิมที่เคยใช้วัสดุจากธรรมชาติทั้งหมด คือ ลำตัวและด้ามคันชักทำจากไม้ ไร่ดอกทำจากเส้นหวาย สายซอทำจากเส้นไหม พื้นเป็นสาย และสายคันชักทำจากหางม้า แต่เมื่อราวปีพุทธศักราช 2520 ก็เริ่มมีการใช้วัสดุและอุปกรณ์จากวัฒนธรรมภายนอกอัน

เกิดขึ้นจากความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ เช่น ใช้สายรัดอกชอทำจากสายพลาสติกรัดของแทนเส้นหวาย ใช้เส้นลวดโลหะจากสายเบรครถจักรยานทำเป็นสายชอแทนเชือกพันจากเส้นไหม ใช้เส้นเอ็นเบ็ดตกปลาทำสายคันชักแทนหางม้า เป็นต้น ทำให้วัสดุเหล่านี้เป็นสิ่งที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นและมีราคาที่ถูกลง หรือบางครั้งก็เป็นวัสดุที่เหลือจากการใช้งาน ซึ่งปรากฏการณ์เช่นนี้ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการเข้ามาของวัตถุจากวัฒนธรรมภายนอก แต่บางอย่างก็เกิดขึ้นจากความคิดประดิษฐ์ดัดแปลงเพื่อให้เกิดประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้เช่น ๆ โดยส่วนใหญ่เกิดจากการที่นักดนตรีหรือผู้ที่ประดิษฐ์เครื่องดนตรีได้สังเกตและดัดแปลงจากเครื่องดนตรีอื่นที่พัฒนามาก่อนแล้ว เช่น พิณที่ใช้สายเป็นโลหะเช่นเดียวกับกีตาร์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (The diffusion theory of culture) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลง ทางสังคมเกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม โดยเกิดจากการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสังคมที่ต่างวัฒนธรรมร่วมกันและต่างแพร่กระจายวัฒนธรรมไปสู่กันและกัน และเกิดการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน [11] และสอดคล้องกับ Suengrum, Wasana. [12] ได้ศึกษาดนตรีผู้ไทบ้านโนนสว่าง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าวัฒนธรรมดนตรีผู้ไทเป็นการสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน การประดิษฐ์เครื่องดนตรีจะใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นเป็นหลักสำคัญตามหลักภูมิศาสตร์ ในปัจจุบัน เครื่องดนตรีบางชนิด ไม่ได้ประดิษฐ์เอง แต่เป็นการซื้อจากที่อื่น หรือเป็นการดัดแปลง และสอดคล้องกับ Kaeophengkro, Siriwan. [13] ได้ศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อสืบสานและพัฒนารูปแบบการแสดงดนตรีของชาวผู้ไท พบว่าชาวผู้ไทจังหวัดกาฬสินธุ์มีเครื่องดนตรีทั้งประเภทดีด สี ตี เป่า เมื่อมีความเจริญแทรกซึมเข้ามา ชาวผู้ไทติดต่อสัมพันธ์กับชาวอีสาน จึงนำเอาเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในวงดนตรีพื้นบ้านอีสานหรือวงโปงลางและวงกลองยาวมารวมบรรเลง ส่งผลให้การล่า การพ้อน เครื่องแต่งกาย การฝึกซ้อม ลำดับการแสดงมีแบบแผนมากขึ้น ซึ่งมีทั้งเครื่องดนตรีที่คิดประดิษฐ์ดัดแปลงสร้างสรรค์ขึ้นเอง เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในวงดนตรีพื้นบ้านอีสานหรือวงโปงลางและวงกลองยาว ทำให้เกิดความหลากหลายในการบรรเลง

2. การสูญเสียบทบาททางสังคมของชอบั้งไม้ไผ่ จังหวัดกาฬสินธุ์บทบาทของชอบั้งไม้ไผ่ของชาวภูไทนั้น พบว่าในอดีตชอบั้งไม้ไผ่มีการสืบทอดในชุมชนชาวผู้ไทมาเป็นเวลานานแล้ว ทั้ง

มีการสืบทอดและถ่ายทอดให้คนในชุมชนบางกลุ่มที่มีความสนใจที่จะฝึกหัด และในช่วงเวลาเดียวกันนั้นคนในชุมชนเองก็ให้การยอมรับและนิยมชมชอบที่จะรับฟังการบรรเลงชอบั้งไม้ไผ่ มีการร่วมพ้อนรำหรือการร้องกลอนลำต่างๆ เข้ากับท่วงทำนองการบรรเลงชอบั้งไม้ไผ่ และให้การยอมรับในตัวบุคคลผู้ที่สามารถบรรเลงชอบั้งไม้ไผ่ได้ว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษ จนมีคำเรียกขานเฉพาะว่า “หมอชอ” หรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการสืบทอด นอกจากนั้นคนในชุมชนเองก็ยังให้การยอมรับและเรียกหาให้ชอบั้งไม้ไผ่เข้าไปมีส่วนร่วมรับใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของคนในชุมชน ทำให้เกิดเป็นกลุ่มสังคม และมีแนวคิด ค่านิยม จารีต ประเพณี ความเชื่อและทัศนคติ และวิถีการดำรงชีวิตที่ทางกลุ่มบัญญัติขึ้นร่วมกัน และใช้เป็นสิ่ง

ยึดเหนี่ยวสังคมให้อยู่ร่วมกันได้โดยสันติสุข ลักษณะของการยึดเหนี่ยวทางสังคมเช่นนี้สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ อธิบายว่าระบบสังคมโดยส่วนรวมจะดำรงอยู่ได้ต้องศึกษาความแตกต่างความพึงพอใจที่บุคคลต้องการ และสังคมต้องการโดยประเพณีหรือสถาบันต่างๆ ในสังคมมีหน้าที่เชื่อมโยงเกี่ยวพันระหว่างกัน แต่เมื่อเวลาผ่านไปนานเข้าก็เกิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในชุมชน [10] แต่กระนั้นก็ตามกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์ก็ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์และขนบธรรมเนียมประเพณีที่โดดเด่นหลายประการเอาไว้ได้จนถึงปัจจุบัน เช่น การพ้อนผู้ไท ดนตรีผู้ไท พิธีกรรมการรักษาการเจ็บป่วย (เหยา) เป็นต้น ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเช่นนี้ สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม ที่ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดจากโครงสร้างสองส่วน คือส่วนที่เปลี่ยนแปลงและส่วนที่อยู่คงที่ซึ่งก็คือวัฒนธรรมที่ยังคงเหลืออยู่ (Survival) เพราะคนบางกลุ่มในสังคมยังมีความเชื่อคล้ายคลึงหรือยึดมั่นในความเชื่อของสังคมและวัฒนธรรมเดิม [14]

การสูญเสียบทบาททางสังคมของชอบั้งไม้ไผ่ จังหวัดกาฬสินธุ์นั้นจึงเกิดขึ้นจากโครงสร้างทางสังคมส่วนที่เปลี่ยนแปลงหรือพลวัต (Social Dynamics) ซึ่งปัจจุบันเป็นกลุ่มใหญ่ในสังคม เป็นกลุ่มเยาวชน กลุ่มคนทำงาน และเป็นกลุ่มคนที่มีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมภายนอก เป็นกลุ่มคนที่รับเอาวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาใช้หรือดัดแปลงให้เข้ากับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง จนทำให้ความนิยมในดนตรีผู้ไทในกลุ่มคนเหล่านี้ค่อย ๆ ลดลง

งานประเพณีหรือกิจกรรมทางสังคมต่างๆที่เคยใช้ชอั้งไม้ไผ่หรือเครื่องดนตรีอื่น ๆ ของชาวผู้ไทจึงถูกละเลยหรือถูกแทนที่ด้วยเครื่องดนตรีอื่น ๆ จากวัฒนธรรมภายนอก คงเหลือเพียงกลุ่มคนรุ่นเก่าและผู้สนใจจำนวนน้อยเท่านั้นที่ยังคงให้ความสำคัญกับดนตรีผู้ไทแบบดั้งเดิม สอดคล้องกับ Suengrum, Wasana. [12] ได้ศึกษาดนตรีผู้ไทบ้านโพสวาง อำเภอลำดวน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าในปัจจุบันการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีผู้ไท มีเพียงกลุ่มผู้สนใจ ประกอบด้วย ผู้สูงอายุและคนรุ่นใหม่เข้ามาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาวผู้ไทที่เป็นคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับดนตรีผู้ไทลดลง ตลอดจนความนิยมลดลง ทำให้มีแนวโน้มว่าจะสูญหายไปตามคนรุ่นเก่า

3. องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์และพัฒนาชอั้งไม้ไผ่ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าแนวทางการส่งเสริมมี 4 แนวทาง คือ 1) ส่งเสริมให้มีการบรรเลงชอั้งไม้ไผ่ชาวผู้ไททุกรูปแบบที่ควรจัดให้มีได้โดยเฉพาะงานเทศกาลที่สำคัญของท้องถิ่นหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานในท้องถิ่นจัดขึ้น ให้มีการบรรเลงชอั้งประกอบการแสดงต่าง ๆ ของชาวผู้ไท และจัดให้มีการประกวดการบรรเลงชอั้งและมีการจำหน่ายแจกใส่ตักคนศึกษาต่างๆ 2) ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ให้คนในชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้และตระหนักถึงความสำคัญของชอั้ง ให้ผู้ชมได้รับความรู้ความเข้าใจในการชมและฟังการบรรเลงดนตรีของชาวผู้ไท ร่วมกันทำให้อัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน หรืองานพิธีการต่าง ๆ ของสมาชิกในชุมชนก็ควรมีการนำการบรรเลงดนตรีผู้ไทเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เป็นต้น 3) ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ส่งเสริมวัฒนธรรมดนตรีผู้ไทให้แพร่หลายเกิดเครือข่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสได้สัมผัสหรือทำความรู้จักกับดนตรีผู้ไทมากขึ้น และ 4) ส่งเสริมให้มีการผลิตเครื่องดนตรีให้มากและหลากหลายขนาดตามความเหมาะสมของผู้บรรเลง โดยควรมีการถ่ายทอดเทคนิคและวิธีการประดิษฐ์เครื่องดนตรีชนิดนี้ให้แก่เยาวชนและประชาชนผู้สนใจโดยทั่วไป ซึ่งเชื่อว่าหากมีการผลิตเครื่องดนตรีให้มีจำนวนที่มากก็จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้คนได้มีโอกาสเรียนรู้และฝึกหัดเครื่องดนตรีเครื่องดนตรีชนิดนี้มากตามไปด้วย

สอดคล้องกับ Suthip, Phra Maha Chanyut. [15]

ได้ศึกษาการสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวผู้ไทพบว่าแนวทางแก้ไขเพื่อนำไปสู่การสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาวผู้ไท ได้แก่การจัดการหาคนรุ่นใหม่ที่มีความสนใจในเรื่องประเพณีของชาวผู้ไท จัดหาบุคลากรที่มีความคิดที่หลากหลาย และจัดหาเงินกองทุนในการสนับสนุนกิจกรรมและสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ เช่นป้าย สื่อใบปลิว สื่อวิทยุชุมชน ผู้นำชุมชนต้องมีบทบาทในการจัดสรรทางงบประมาณและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐและเอกชน โดยชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณีท้องถิ่นที่ได้จัดทำขึ้น และอาศัยหลักในการพัฒนาอาชีพของชุมชนเพื่อเป็นการส่งเสริมการสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวผู้ไทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในหมู่บ้าน และสอดคล้องกับ Amatayakul, Poonpit. [16] ได้กล่าวถึงแนวทางในการส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีไทยให้คงอยู่สืบไป ควรมีแนวทางส่งเสริมดังนี้ ส่งเสริมให้มีการบรรเลงดนตรีไทยให้เป็นที่รู้จักทุกรูปแบบที่ควรจัดให้มีได้ ส่งเสริมให้ประชาชนที่อยู่ในจังหวัดหรือสถานที่จัดงานนั้น ได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องดนตรีไทย ส่งเสริมให้มีความเข้าใจในการดูและฟังเพลงไทย ส่งเสริมให้ครูดนตรีได้มีโอกาสแสดงฝีมือให้เป็นตัวอย่าง ส่งเสริมให้มีการแสดงดนตรีประกอบการละเล่นหรือแสดงนาฏศิลป์ประกอบการดนตรี ส่งเสริมให้ผู้มาชมได้รับความรู้เกี่ยวกับดนตรีไทยมิใช่แต่การฟังอย่างเดียว

แนวทางการอนุรักษ์ชอั้งไม้ไผ่ จังหวัดกาฬสินธุ์ มี 3 แนวทาง คือ 1) จัดศูนย์แสดงเครื่องดนตรีเพื่อเพื่ออนุรักษ์และให้ความรู้บุคคลทั่วไปในรูปแบบพิพิธภัณฑ์และกิจกรรมส่งเสริมคุณค่าทางเอกลักษณ์ และเผยแพร่กิจกรรมทางเอกลักษณ์การอนุรักษ์ ขนบธรรมเนียม ประเพณีมีแนวทางปฏิบัติโดยการเสริมคุณค่าได้แก่การยอมรับนับถือ ทำนุบำรุง ส่งเสริม ยกย่องให้เกียรติแก่ขนบธรรมเนียมประเพณี และผู้ปฏิบัติ 2) อนุรักษ์ผลงานของปราชญ์ศิลปินชาวบ้านและบทเพลงผู้ไทและการอนุรักษ์การละเล่นต่างๆ ที่ใช้ดนตรีประกอบ โดยเฉพาะการแสดงที่สำคัญที่สุดคือการฟ้อนผู้ไท และการขับลำผู้ไทที่เป็นการขับร้องที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวผู้ไทที่ควรได้รับการอนุรักษ์ให้คงอยู่คู่กับการบรรเลงดนตรีของชาวผู้ไทสืบไป และ 3) ปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้แก่กลุ่มเด็กเยาวชน ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เยาวชนรุ่นใหม่สร้างสายสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับศิษย์

เพื่อเป็นการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนในชุมชนปัจจุบันที่เลเยหรือไม่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมพื้นบ้านซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์ สอดคล้องกับ Chaijitrakul, Pimporn. [17] ได้ศึกษาเรื่องการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทย : กรณีศึกษา ชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าวิถีการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชนอัมพวามีอยู่มากมายหลายวิธี เช่น ปลูกฝังดนตรีไทยให้แก่กลุ่มเด็กเยาวชน สร้างสายสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับศิษย์ เป็นต้น สอดคล้องกับ Amatayakul, Poonpit. [16] ได้กล่าวถึงแนวทางในการส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีไทยให้คงอยู่สืบไป ควรมีแนวทางงานอนุรักษ์ ได้แก่ ชำรงไว้ซึ่งประเพณีในการดนตรีของไทย เช่น พิธีไหว้ครู อนุรักษ์ช่างทำเครื่องดนตรีไทย อนุรักษ์การเล่นต่าง ๆ ที่ใช้ดนตรีประกอบ อนุรักษ์เพลงเก่า หรือทางบรรเลงเก่า ๆ ที่กำลังสูญไป หรือที่มีผู้รู้จักน้อย อนุรักษ์ศิลปินเพลงไทย โดยการเชิญมาร่วมงาน มาร่วมการแสดง

แนวทางการพัฒนาซอด้วงผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่ามี 4 แนวทาง คือ 1) ปรับปรุงรูปแบบการบรรเลงให้ทันสมัย และผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมกับวัฒนธรรมเพลงสมัยใหม่ เช่น การปรับตั้งระดับเสียง การปรับลักษณะท่าทางการบรรเลง การปรับแต่งอุปกรณ์รับสัญญาณเสียง ปรับปรุงให้สามารถนำมาใช้ในขบวนแห่แห่นางดำ ใช้เครื่องขยายเสียงเข้ามาช่วยและมีรูปแบบการแสดงประกอบระหว่างการบรรเลงเพิ่มความสวยงามและความสนุกสนาน เป็นต้น 2) การประยุกต์ใช้อุปกรณ์สมัยใหม่ เช่น อุปกรณ์รับสัญญาณเสียงหรือตัวรับสัญญาณเสียง การประยุกต์ใช้อุปกรณ์สมัยใหม่อื่น ๆ มาใช้กับซอด้วงผู้ไท เป็นต้น 3) พัฒนาเครื่องดนตรีให้เป็นผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ ซอด้วงผู้ไททั้งหมดเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ผลิตขึ้นโดยใช้วัสดุในท้องถิ่นจึงให้ข้อเสนอว่าควรมีการผลิตซอด้วงผู้ไทและเครื่องดนตรีชาวผู้ไทเป็นผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์รูปแบบอื่นๆ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ 4) ใช้อุปกรณ์ทันสมัยช่วยในการเรียนการฝึก เนื่องจากในอดีตไม่มีสื่อการสอนอย่างอื่นมาช่วยในการเรียนรู้ ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาดนตรีพื้นบ้านชาวผู้ไทในมุมมองของกลุ่มเยาวชนนี้ก็คือการมีสื่อที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการเรียนรู้และการฝึกหัดซอด้วงผู้ไทและดนตรีพื้นบ้านอื่น ๆ ของชาวผู้ไท สอดคล้องกับ Kulatan, Wichien. [18] ได้กล่าวถึงหลักในการส่งเสริมการดนตรีไทยให้เจริญขึ้นนั้นจะต้องรู้จัก

ปรับปรุงและแก้ไขให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมเฉพาะหน้าและสภาพของเหตุการณ์ปัจจุบัน และสอดคล้องกับ Ministry of Culture [19] ที่ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์และการกิจสำคัญที่จะดำเนินการของกระทรวงวัฒนธรรมข้อหนึ่งคือการนำทุนทางวัฒนธรรมของประเทศมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มพูนทางเศรษฐกิจ

สรุปผลการวิจัย

ซอด้วงผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่ได้มีการสืบทอดต่อกันมา แต่เมื่อถึงระยะเวลาหนึ่งก็มีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะลักษณะทางกายภาพของซอด้วงผู้ไทไม่ต่างจากวัสดุแบบดั้งเดิมที่เคยใช้วัสดุจากธรรมชาติทั้งหมด ใช้วัสดุและอุปกรณ์จากวัฒนธรรมภายนอกอันเกิดขึ้นจากความเจริญของสังคมและวิทยาการต่างๆ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการเข้ามาของวัสดุจากวัฒนธรรมภายนอกแต่บางอย่างก็เกิดขึ้นจากความคิดประดิษฐ์ดัดแปลงเพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้เช่นๆ เหนือเช่นเดียวกับการสูญเสียบทบาททางสังคมของซอด้วงผู้ไท ซึ่งเกิดจากโครงสร้างทางสังคมส่วนที่เปลี่ยนแปลงหรือพลวัต (Social dynamics) ซึ่งปัจจุบันเป็นกลุ่มใหญ่ในสังคม เป็นกลุ่มเยาวชน

กลุ่มคนทำงาน และเป็นกลุ่มคนที่มีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมภายนอก เป็นกลุ่มคนที่รับเอาวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาใช้หรือดัดแปลงให้เข้ากับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง จนทำให้ความนิยมในดนตรีผู้ไทในกลุ่มคนเหล่านี้ค่อยๆ ลดลง และแนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์และพัฒนาซอด้วงผู้ไทนั้น จะต้องมีการส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นรู้จักและเข้าใจในการอนุรักษ์ซอด้วงผู้ไทตามรูปแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมที่สืบทอดต่อกันมา ควบคู่ไปพร้อมกับการพัฒนาประยุกต์ ปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้นำชุมชน วัดและโรงเรียน ควรศึกษางานวิจัยนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการศึกษาวัฒนธรรมประจำถิ่น
2. มหาวิทยาลัย และองค์กรต่างๆ ควรศึกษางานวิจัยนี้เพื่อเป็นแนวทางในการสนับสนุนการวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละท้องถิ่น ให้สามารถนำไปประยุกต์

ประกอบอาชีพและดูแลสิทธิประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาของปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและชาวบ้านได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

3. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติควรจะได้นำงานวิจัยนี้ไปศึกษาวิเคราะห์เพื่อดูความเป็นไปได้ในการสำรวจรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมประจำถิ่นของชุมชนในแต่ละท้องถิ่น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รศ.ณรงค์ชัย ปิฎกัรชิต และ รศ.ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะแก่โครงการวิจัยนี้ ขอกราบขอบพระคุณชาวผู้ไทจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ได้อนุเคราะห์ความช่วยเหลือต่างๆ รวมทั้งข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จขอกราบขอบพระคุณกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนโครงการวิจัยในครั้งนี้ ประจำปีงบประมาณ 2558

เอกสารอ้างอิง

- [1] Charoensook, Sugree. (1995). **Music of Siam**. Bangkok : Dr. Sax.
- [2] Royal Academy. (1983). **The Royal Institute Dictionary**. Bangkok : Aksorn Charoen Tasn Publishers..
- [3] Huaboonsan, Kriengkrai. (2014). **Phu Tai, The Tai Tribe of the Sib Song Chu Thai in Thailand**. April 14, 2014. Search 15 June 2015 from .<http://www.oknation.net/blog/kriengkrai/2014/04/14/entry-1>.
- [4] Chaikhan, Suthep. (2013). **Phu-thai, Luk-than**. Bangkok : Tathata.
- [5] Uttho, Sithad. (2015). **As an interviewer, Pittayawat Pantasri, Be an interviewer**, At Ban Nong Sa Pang, No. 1, Moo 3, Tambon Nong Hang, Kuchinarai District, Kalasin Province, on May 13, 2015.
- [6] Ketthes, Boonyong. (1993). **Cultural Human Race**. Ubon Ratchathani : Yongsawat Printing
- [7] Phuphasri, Sawai. (2015). **As an interviewer, Pittayawat Pantasri, Be an interviewer, at 140 Moo 1**, Tambon Bo-kaew, Nakhu District, Kalasin Province, on June 6, 2015.
- [8] Phuvilert, Boonlert. (2015). **As an interviewer Pittayawat Pantasri, Be an interviewer at 123 Moo 1**, Tambon Phu Laen Chang, Nakhu District, Kalasin Province, on June 6, 2015.
- [9] Dulachat, Phuthisak. (2015). **As an interviewer, Pittayawat Pantasri, Be an interviewer, at Ban Nong Sa Pang , No. 1, Moo 3**, Tambon Nong Hang, Kuchinarai District, Kalasin Province, on May 13, 2015.
- [10] Srisantisuk, Somsak. (2001). **A Study Social and Cultural Studies : Concepts, Methodologies and Theories**. Department of Sociology and Anthropology. Faculty of Humanities and Social Sciences Khonkaen University.
- [11] Sunyaviwat, Sunya. (1999). **Theory of Sociology, Creation, Valuation and Utilization**. 4th edition. Bangkok : Chulalongkorn University Press.
- [12] Suengrum, Wasana. (2009). **Phu-Thai Music at Ban Phon Sawang, Amphoe Khao Wong, Kalasin Province**. Master's Degree : Mahasarakham University.
- [13] Kaeophengkro, Siriwan. (2008). **Indigenous Knowledge for Adherence and Development of Music Performance Styles of Phu-thai People in Changwat Kalasin**. Master's Degree : Mahasarakham University.
- [14] Sunthornphasus, Suthep. (2512). **Guidance for Studying in Anthropology**. Bangkok : Thai-US Military Research and Development Center.
- [15] Suthip, Phra Maha Chanyut. (2009). **Adherence to Customs and Treditions of Phu-thai People for in Chang wat Kalasin**. Master's Degree : Mahasarakham University.

- [16] Amatayakul, Poonpit. (1988). **“Ideas for Thai Music Higher Education”, in Thai Music Higher Education, 20th**. Page 108-111. Nakhon Nayok : Chulachomklao Royal Military Academy - Chulalongkorn University.
- [17] Chaijitsakul, Pimporn. (2002). **Thai Music Cultural Perpetuation : A Case Study of Amphawa community in Samutsongkhram Province**. Master Thesis, Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- [18] Kulatan, Wichien. (1957). **“General Knowledge in Thai Music”, in Educational Supervision Document No. 29**. Page 4-13. Bangkok: The supervisory unit. Department of Teacher Training Ministry of Education.
- [19] Ministry of Culture. (2005). **Ministry of Culture**. 2005. Bangkok : kodchakorn Publishers.

